

Forebygging av nettovergrep mot barn, med internett som verktøy

En teoretisk oppgave

**BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)
Politihøgskolen
2020**

Kand.nr : 275
Antall ord: 6517

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	s. 3
1.1	Bakgrunn.....	s. 3
1.2	Valg av problemstilling.....	s. 4
1.3	Oppbygging av oppgaven.....	s. 4
1.4	Avgrensing.....	s. 4
1.5	Begrepsavklaring.....	s. 5
2.	Metode	s. 6
2.1	Valg av metode	s. 6
2.2	Forforståelse.....	s. 6
2.3	Valg av pensum.....	s. 7
2.4	Kildekritikk.....	s. 7
3.	Teori og drøfting	s. 8
3.1	Fenomenbeskrivelse av nettovergrep i Norge.....	s. 8
3.2	Tilstedeværelse der barn og voksne er, en nettpatrulje.....	s. 9
3.2.1	Nettpatrulje.....	s. 9
3.2.2	Utfordringer som følger av nettpatruljer.....	s. 10
3.3	Forebyggende tiltak rettet mot de involverte parter og berørte.....	s. 12
3.3.1	Forebygging rettet mot lokalmiljøet og tverrfaglige samarbeidsaktører.....	s. 12
3.3.2	Det utsatte barnet og forebygging direkte mot barn.....	s. 13
3.3.3	Forebygging direkte mot lovbrøyer.....	s. 15
3.3.3.1	Mot overgriperen.....	s. 15
3.3.3.2	Hvordan unngå en normaliseringskultur mellom nettovergripere.....	s. 16
3.4	Er nettovergrep tabubelagt og er dette tabuet til hinder for at offer og gjerningsperson oppsøker hjelp?.....	s. 17
3.5	Internasjonale forebyggende tiltak via internett- en politistyrke på nett.....	s. 18
4.	Avslutning	s. 19
5.	Referanser	s. 21
5.1	Pensumrelaterte referanser.....	s. 21
5.2	Selvvalgt litteratur	s. 22

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Internett har gjennom de siste tyve årene utviklet seg i et enormt omfang, og blitt en svært viktig del av jobb- og privatliv. Dette har gitt enkeltindivider så vel som samfunnet store muligheter, men ser en det fra et politivitenskapelig perspektiv har teknologien også skapt nye former for kriminalitet (Myhrer, 2014, s. 79- 85). Blant utfordringene er at denne kriminaliteten har lav oppdagelsesrisiko og en anonymisering som kan være med på å senke terskelen for å begå en kriminell handling (Aanerød & Mossige, 2018, s. 8).

I dagens digitaliserte samfunn utgjør nettovergrep mot barn en betydelig utfordring for politi, påtalemyndighet og det øvrige samfunnet (Riksadvokaten, 2020). Barn og unge er i en utviklingsprosess og mangel på konsekvenstenking kan gjøre aktiviteten deres på internett og sosiale medier utfordrende. Internettet er et medium med flere fordeler, slik som at personer raskt og enkelt kan komme i kontakt med hverandre, og hurtig overføre nettsider, filer, bilder og film med ulikt innhold. Ikke minst kan internett tilby brukeren anonymitet. Dette er egenskaper som vanskeliggjør politiets muligheter til å oppdage og straffeforfølge lovbrudd på internett. Det er her viktig å påpeke at offerets egenskaper og risikofaktorer, så vel som overgriperens motivasjon til å begå slike handlinger, er vesentlige faktorer som spiller inn for å gjennomføre nettovergrep (Aanerød & Mossige, 2018, s. 18- 19). Samtidig er det viktig å påpeke at verken ofrene eller gjerningspersonene er noen homogen gruppe.

Vi lever i et samfunn hvor det blir stadig mer vanlig å kommunisere over internett, og skillet mellom den virtuelle og den virkelige verden blir mindre. Politiet skal etter politinstruksen §2-1 blant annet forebygge straffbare handlinger. I henhold til politiets virksomhetsstrategi ”politiet mot 2025” skal trygghet i det digitale rom være et av fire strategiske temaer (Politidirektoratet, 2017, s. 15). Det presiseres også i riksadvokatens rundskriv fra 15. februar 2020 at en av de sentrale prioriteringene er seksuallovbrudd, herunder misbruk og overgrep mot barn via internett (Riksadvokaten, 2020, s. 9). Det må derfor settes inn forebyggende tiltak som i størst mulig grad hindrer nettovergrep. Tiltakene burde utfordre overgriperens nytteverdi av handlingen og vanskeliggjøre prosessen med å komme i kontakt med mindreårige over internett. ”Den som utfører kriminelle handlinger antas å være styrt av rasjonelle valg, og ved å legge hindringer i veien, redusere attraksjonsverdien ved handlingen og etablere stor risiko for å bli oppdaget, vil kriminalitet forhindres” (Gundhus. 2014, s. 185).

Politiet må delta aktivt på nett, også internasjonalt for å forebygge og straffeforfølge nettovergrep (Riksadvokaten, 2020, s. 3).

1.2 Valg av problemstilling

Min problemstilling er som følger:

Hvordan kan politiets tilstedeværelse og aktivitet på internett være med på å forebygge nettovergrep mot barn under 16 år, og hvilke muligheter og utfordringer kan dette føre med seg?

Problemstillingen fokuserer på politiets tilstedeværelse på internett, primært sosiale medier og forum der nettovergrep gjennomføres. På hvilken måte kan politiet forebygge slik kriminalitet ved selv å være synlig på ulike kommunikasjonsplattformer, og bruke internett som verktøy i den daglige tjenesten? Og hvilke utfordringer medfører denne tilstedeværelsen?

1.3 Oppbygging av oppgaven

Jeg har valgt å starte med en fenomenbeskrivelse hvor jeg belyser hva nettovergrep er, og deretter redegjøre for noen sentrale begreper. I sammenheng med fenomenbeskrivelsen vil jeg prøve å gi et innblikk i hvilke sårbarhet- og risikofaktorer som kan befinne seg hos de fornærmede og redegjøre for det mulig persongalleri vi kan møte i slike saker.

Etter at temaet for oppgaven har blitt avklart, følger det en drøftelse av problemstillingen. Jeg har valgt å tredele målgruppen som politiets forebygging på internett er rettet mot. Første gruppen er forebygging rettet mot primær og sekundærkontakter som befinner seg i nær relasjon til barn, herunder foreldre, skole, barnehage m.m. Den andre gruppen er forebyggende tiltak rettet mot barn under 16 år. Den tredje og siste gruppen består av personene som begår nettovergrep. Til slutt vil jeg presentere noen forebyggende tiltak, samt belyse to internasjonale prosjekter som målrettet jobber for å forebygge utviklingen av nettovergrep mot barn.

1.4 Avgrensning

Oppgavens begrensede størrelse medfører at en avgrensning må foretas mot mange andre temaer tilknyttet nettovergrep. Oppgaven vil derfor kun ta for seg overgrep som skjer via

internett og annen nettrelatert kommunikasjon som er seksuelt motivert. Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep (Straffeloven, 2005, §306), også kalt grooming, hvor overgriper bruker internett som hjelpeverktøy for å begå en kriminell handling, vil derfor ikke belyses i denne oppgaven. Fokuset vil ligge på nettovergripere som av ulike grunner tilegner seg, oppsøker, gjennomfører eller bestiller materiale av seksuell karakter hvor barn er involvert. Oppgaven vil i all hovedsak belyse hvordan en kan forebygge kriminaliteten ovenfor barn i Norge. Problematikken rundt internasjonale bestillingsovergrep med bruk av webkamera hvor norske nettovergripere utnytter barn i for eksempel Filipinene, vil ikke bli berørt.

Jeg har valgt å avgrense forebyggingen rettet mot barn opp til 16 år. Ikke bare på grunn av den seksuelle lavalder, men i hovedsak fordi mye av tilgjengelig forskning på feltet ikke omfatter eldre «barn».

Oppgaven vil ikke belyse forholdet mellom jevnaldrende barn, men fokusere på voksne overgripere, hvor det er et tydelig asymmetrisk maktforhold med hensyn til alder og utvikling. Det må også legges til at internett har ført med seg mange positive muligheter for både barn og voksne, men oppgaven vil fokusere på utfordringene internett har ført med seg.

1.5 Begrepsavklaring

Internett forklares som et nettverk av datamaskiner og nettverkskomponenter som er koblet sammen (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 265). Elektroniske kommunikasjonstjenester, også kalt kommunikasjonsforum, nettforum eller sosiale medier, er ”hjelpemidler ved formidlingen av ytringer” (Sunde, I. M., 2016, s. 13- 17). Blir det foretatt kriminelle handlinger som strider mot norsk lov over internett, betegnes dette som datakriminalitet. Sunde beskriver datakriminalitet som ”en straffbar ytring eller handling som er formidlet eller utført ved bruk av datateknologi” (Sunde, I. M., 2016, s. 17). Politiet betegner nettovergrep som ”internettrelatert seksuell utnyttelse av barn ved straffbar handling via nett” (Kripos, 2017).

2. Metode

2.1 Valg av metode

Metode kan forstås som å følge en bestemt vei mot et mål. I oppgaven vil jeg benytte den samfunnsvitenskapelige metoden som Johannessen, Tufte og Christoffersen definerer som ”hvordan vi skal gå frem for å få informasjon om den sosiale virkeligheten, og ikke minst hvordan denne informasjonen skal analyseres, og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser” (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s. 29).

For å presentere problemstillingen på en best mulig måte har jeg valgt å skrive en teoretisk oppgave. Jeg vil i hovedsak anvende samfunnsvitenskapelig teori og litteratur for å belyse min problemstilling. Politivitenskapelige kilder vil også være vesentlige å trekke inn i drøftelsen om forebygging av nettovergrep. Jeg vil presentere en redegjørelse av fenomenet og derfra trekke inn kvalitative orienterte studier som gir dybde og en større sammenheng rundt problematikken (Dalland, 2017, s. 52- 53). Litteraturen skal bygge opp under hvordan politiet på en ressursvennlig og effektiv måte kan forebygge omfanget og utviklingen av slik kriminalitet i Norge.

2.2 Forforståelse

Enhver person som undersøker et fenomen vil bære med seg en forforståelse som medfører en ofte ubevisst filtrering av informasjonsbehov. Ved innsamling av data skjer det en bevisst og ubevisst seleksjon av informasjonen, og en velger mer eller mindre hva som er interessant for en selv ut fra forforståelsen (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s.39). Min forforståelse for temaet bærer preg av at jeg er en politistudent som har et sterkt ønske om å sette inn forebyggende tiltak for å vanskeliggjøre nettovergrep mot barn. Dagens barn «fødes» rett inn i en digital verden hvor de fra barnehagealder bruker nettbrett og andre enheter, hvor samfunnet må tilstrebe en best mulig opplæring av nettvett (Lie, 2015, s. 18-21).

Interessen for dette temaet bygger på en erfaring jeg fikk i mitt praksisår, hvor jeg fikk være med på bevisfremleggelsen i en svært alvorlig straffesak for lagmannsretten knyttet til internettovergrep mot barn. Erfaringen fra straffesaken gjorde meg i større grad bevisst på de ekstremt store utfordringene som følger med internett, muligheten for anonymitet og muligheten til å begå lovbrudd med lav oppdagelsesrisiko. Jeg fikk også erfare hvilke skader ofre for nettovergrep kan få.

2.3 Valg av pensum

Ved valg av pensum har jeg brukt Oria som søketjeneste for tilgjengelig litteratur på feltet. Oria er biblioteket for studenter ved universitet og høyskoler i Norge. Jeg har også benyttet meg av åpne søk på internett for å finne forskrifter, rapporter og statistikk for å belyse min problemstilling. Mye av selvvalgt litteratur bygger på en rapport utgitt av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) fra 2018, skrevet av Line M. T. Aanerød og Svein Mossige¹. Rapporten belyser temaet nettovergrep mot barn i Norge fra 2015-2017, og baserer seg på erfaringer fra Kripos, politiet, tjenesteleverandører og internasjonal forskning. Parallelt med dette har jeg også tatt i bruk en Kriposrapport fra 2019 som tar for seg seksuell utnyttelse av barn og unge over internett. En annen hovedkilde er Inger Marie Sunde og Nina Sunde som tar for seg vitenskapelige perspektiver på politiarbeid, digitalisering og teknologi².

Tallmaterialet i oppgaven bygger blant annet på en kvantitativ undersøkelse gjennomført av norsk institutt innen markedsanalyse og meningsmålinger (IPSOS) ved navn «*EU kids online: ny rapport om barn og nettbruk*». De kvantitative forskningsstudiene er informasjon som er basert på statistikk som er mer målbar, slik som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets statistikk som blir brukt som en primærkilde i oppgaven (Dalland, 2017, s. 52- 53). Mye av drøftelsen vil basere seg på allerede tolket og behandlet data som er blitt publisert i bøker og dermed anses som sekundærinformasjon (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s. 387).

2.4 Kildekritikk

Ved forarbeidene til oppgaven har jeg hatt et målrettet fokus på å finne ny og oppdatert forskning og litteratur, da problemstillingen min bygger på en teknologisk utvikling som stadig er i endring. Jeg har gjennomgått forholdsvis mange like rapporter, for å undersøke om funnene som er blitt gjort er samsvarende og har høy reliabilitet³, noe som har vist seg å stemme. De er av relevans fordi de kan bygge opp under påstandene som blir drøftet og skaper en fremgang i refleksjonen (Dalland, 2017, s.158- 160). Referansene jeg har valgt er

¹ Aanerød er fagkyndig og spesialist innen klinisk voksenpsykologi mens Mossige er professor i psykologi.

² Inger Marie Sunde er blant annet bistandsadvokat, ledet politiets datakrimsenter og skrevet flere pensumbøker til bruk ved Politihøgskolen (PHS). Nina Sunde er politibetjent og ansatt ved PHS for etter- og videreutdanning.

³ Reliabilitet sier noe om kildens pålitelighet og at studie tar høyde for å eliminere tilfeldighetsfaktorer (Thurén, 2009, s. 31-32). Undersøkelsen vil kunne være etterprøvable.

troverdige og pålitelige, da de blant annet er skrevet av politiet/Kripos, offentlige dokumenter og fra norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Jeg har valgt en problemstilling som dekker forebygging i Norge, og har dermed hatt et fokus på å finne forskning som gir fakta rundt norske barn.

3. Teori og drøfting

3.1 Fenomenbeskrivelse av nettovergrep i Norge

Internett og sosiale medier åpner opp for en mulighet til å komme i kontakt med barn i alle aldersgrupper. Ofte bærer fremgangsmåten til lovbrøyteren preg av å være nøye planlagt og målrettet (Sunde, 2019, s. 182). Ofte tas det i bruk falske profiler der gjerningspersonen utgir seg for å være en ung gutt eller jente, for lettere å skape tillit, kontakt og interesse hos målobjektet (Sunde, 2019, s. 182). Denne kontakten opprettes ofte på åpne forum, som senere ofte går over i plattformer hvor verken andre internettbrukere, tjenesteleverandører eller politiet har enkel tilgang til innholdet i samtalen. Ofte benyttes det virtuelt privat nettverk, såkalt VPN- teknologi⁴, som skaper en sikker og kryptert tunell mellom dataenheten og VPN-tilbyderen. Dette skaper ofte problemer for politiet, da VPN- tjenesten gjør det umulig å se hva brukeren foretar seg på internett (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 273). Det skapes også en stor utfordring med tanken på å kartlegge hvem IP-adressen tilhører, det vil si en unik digital adresse som nett-tilbyderen gir for at brukeren skal ha internetttilgang (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 269- 270).

Når tilliten er oppnådd, kan barnet lures til å gi fra seg seksuelt krenkende bilder eller posere foran webkamera hvor en gjennomfører seksuelle handlinger med seg selv. I noen tilfeller sendes det også seksualiserte bilder til fornærmede, med hensikt å styrke illusjonen om at det er et barn i andre enden (Sunde, 2019, s. 182). I mange tilfeller lagres disse bildene og videoene, som senere blir brukt som pressmiddel for å motta nye seksualiserte bilder av barnet. Ofte advares barnet mot å snakke med voksne, da dette kan medføre alvorlige konsekvenser for barnet og dets familie. Dette kan være en prosess som går over lang tid og kan være en stor påkjenning for det utsatte barnet. Barna kan gå med et høyt stressnivå over

⁴ En VPN- tjeneste har servere/databaser rundt om i hele verden som gjør at brukere kan holde all internettrafikk privat. At innholdet blir kryptert betyr at innholdet som blir sendt ut eller mottatt fra datamaskinen er uleselig for alle andre (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 273). Dette skaper problemer for politiet, da det er vanskelig å fange opp ulovlig aktivitet som for eksempel bildedeling av barn.

lengre tid, blir fysisk utmattet og i noen tilfeller medfører dette varig depresjon og til og med selvmord (Aanerød & Mossige, 2018, s. 20- 21). Fellestrekk for disse nettovergrepene er at en utnytter barn i en ekstremt sårbar situasjon.

Ved denne fremgangsmåten har overgriperen begått flere alvorlige brudd på straffeloven, først og fremst å innlede til en samtale med hensikt om kontakt av seksuell art med et barn. Altså en mulig overskridende grense for forsøk etter straffeloven §16. Ved å få seksualiserte bilder av barn både som anskaffelse, men også å lagre materialet har en brutt straffeloven §311, bokstav a og c. Ved at overgriperen deler disse filene, avhengig av om det er selvprodusert eller andres gamle filer, vil vedkommende også kunne straffes etter §310, som straffer den som overværer en fremvisning som seksualiserer barn eller §311, bokstav b for å utgi produsert materiale. Straffeloven §305 som dekker krenkelser av barn under 16 år er også vesentlig å nevne, samt voldtekt til samleie jf §292, jf §291 (Straffeloven, 2005, kapittel 26).

Politiets forebygging skal hindre at disse uskyldige barna blir lurt inn i en verden de verken er klare for eller modne nok til å forstå konsekvensen av.

3.2 Tilstedeværelse der barn og voksne er, en nettpatrolje

3.2.1 Nettpatrolje

Datakrimstrategien fra politidirektoratet i 2015 (Datakrimstrategien, Politidirektoratet, 2015, s. 77-78) presiserer følgende ”politipatroljene skal være til stede for befolkningen der befolkningen er, og utgjør politidistriktets døgkontinuerlige grunnberedskap”. 83% av Norges befolkning oppgir å bruke internett daglig (Datakrimstrategien, Politidirektoratet, 2015, s. 28). Politiet ønsker å henge med på samfunnsutviklingen, og fortløpende ser en at flere politidistrikter oppretter en såkalt ”nettpatrolje” for å opprettholde og gjennomføre sitt samfunnsoppdrag. Det handler om at politiet må engasjere seg i å være der kriminaliteten begås, ikke bare i den «virkelige verden » men også i den digitale på internett (Lie, 2015, s. 18- 21).

Nettpatroljens tilstedeværelse på internett skal gjennom generell informasjonsdeling, veiledning, forebyggende kampanjer som verktøy og en tipstjeneste være en såkalt politistasjon på nett (Datakrimstrategien, Politidirektoratet, 2015, s. 77). På denne måten er politiet tilgjengelig på en plattform hvor store deler av befolkningen finner det lett å ta

kontakt (Ødegaard, 2020). Den mulig størst synlige og merkbare fordel med nettpatroljen er utnyttelsen av raskt informasjonsdeling til et stort antall mennesker (Sunde, 2019, s. 203). Dette gir mer effektivitet i arbeidet og er tidsbesparende.

Etter politireformens innmarsj og omprioriteringer av ressurser i etaten er ofte spørsmålet hva som skal prioriteres og hvordan en skal på best mulig måte bruke de midlene som er tilgjengelig. En utfordring blir etatens mangel på nødvendige økonomiske ressurser, slik som fungerende utstyr, men også mangel på kunnskap og erfaring på dette feltet (Aanerød & Mossige, 2018, s. 88). En god forståelse for det norske rettssystemets krav til bevis er også vesentlig for å ivareta notoritet, etterprøvnbarhet og kvalitetssikring av datainnhold. Med en aktiv tilstedeværelse på internett vil tilgangen på informasjon nærmest være ubegrenset. Spørsmålet blir dermed hvilke rammer, begrensninger og arbeidsplaner nettpatroljen skal forholde seg til i havet av eksisterende informasjon. Med andre ord hvordan politiet skal disponere sine ressurser for best mulig å kunne analysere og sortere ut informasjon som er relevant med tanken på etterforskning, forebygging og avverging av nettovergrep (Sunde, 2019, s. 203- 205). Det vil være nødvendig med en fortløpende evaluering av nettpatroljenes virkning for å sikre videre progresjon og metodeutvikling (Datakrimstrategien, Politidirektoratet, 2015, s. 77).

3.2.2 Utfordringer som følger av nettpatroljer

En hensiktsmessig måte å forebygge nettovergrep på, vil være å øke oppdagelsesrisikoen for slik kriminalitet. På den andre siden vil politiets økte tilstedeværelse på internett produsere flere straffesaker som skal etterforskes og påtalemessig avgjøres. Dette vil selvsagt føre til et behov for kompetente etterforskere, men også operative oppfølgningsskritt fra politiet selv og andre samarbeidspartnere (Datakrimstrategien, Politidirektoratet, 2015, s. 78). Eksempler på slike arbeidsoppgaver vil være polisiære gjøremål som pågripelse av mulig gjerningspersoner, åstedsundersøkelser for å sikre elektroniske spor, og beslag samt speilkopiering av fysiske dataenheter. Ikke minst må barna som utsettes for overgrep bli henvist til Statens barnehus som gjennomfører tilrettelagte avhør og iverksetter andre oppfølgingstiltak.

En ser fra praksis at etterforskningen av nettovergrep er ressurskrevende saker. Det er ikke uvanlig med enorme mengder samtalelogger, overgrepsmateriale og stort antall fornærmede barn (Aanerød & Mossige, 2018, s. 87, samt Kripos, 2017, s. 78). I rundskrivet fra

riksadvokaten presiseres det at nettovergrep reiser effektiviseringsutfordringer, og som en konsekvens av dette har en arbeidsgruppe blitt nedsatt for å se på hvordan etterforskningen kan bli mer effektiv og målrettet (Riksadvokaten, 2018, s. 11).

På en side er det ønskelig at politiets tilstedeværelse på internett, gjennom konseptet nettpatrolje, raskt blir implementert i politidistriktene som et virkemiddel for å forhindre nettovergrep. På den andre siden viser rundskrivet fra Riksadvokaten at en slik tilstedeværelse på internett kan være problematisk dersom politiet og domstolene ikke på forhånd har et straffesaksapparat som er i stand til å straffeforfølge nettovergrepene politiet får kjennskap til. Står en nettpatrolje i fare for å bli for ressurskrevende, og dermed ikke være en bærekraftig løsning for å forhindre nettovergrep? I skrivende stund finnes det kun et fåtall av distrikter med en såkalt nettpatrolje. Sammen med blant annet Oslo politidistrikt og Kripos, jobber nettpatroljen i Sør-Vest politidistrikt aktivt med forebygging, reaktive tiltak og veiledning som en digital politipatrolje. Med andre ord er integreringen av nettpatroljer i ferd med å gjennomføres i politinorge.

Skal en nettpatrolje være et godt verktøy for å forebygge nettovergrep, er det nyttig å se på hva forskning sier om politiets tilstedeværelse utenfor det fysiske rom. Holmberg (2014, s. 154) skriver at befolkningens trygghetsfølelse ikke bare henger sammen med politiets fysiske tilstedeværelse, men også tilgjengeligheten og synliggjøringen i borgernes hverdag. Et politi som er tilstede på digitale plattformer, vil kunne ivareta den subjektive trygghetsfølelsen⁵ til publikum (Holmberg, 2014, s. 154). Et viktig argument er derfor at nettpatroljens tilstedeværelse på internett kan skape en unik mulighet til å forebygge uønskede hendelser på nett, samt ivareta den objektive tryggheten⁶ (Holmberg, 2014, s. 171). En toveis kommunikasjon med mulighet til rådgøring og veiledning skaper også en plattform for å få kontakt med gruppen primær og sekundærkontakter for barnet, nemlig engstelige foreldre, engasjerte lærere og barnehagelærere som ønsker å forstå hvilke farer barn kan utsettes for og oppfatte signalene fra barn som er i en misbrukssituasjon.

⁵ Subjektiv trygghetsfølelse er den følte og opplevde tryggheten en person kan ha. Følelsen er individuell og trenger ikke henge sammen med den faktiske tryggheten i samfunnet (Holmberg, 2014, s. 171).

⁶ Objektiv trygghet er den faktiske tryggheten i et samfunn. Den reelle risikoen for å bli utsatt for kriminalitet skal svekkes (Holmberg, 2014, s. 171).

3.3 Forebyggende tiltak rettet mot de involverte parter og berørte

3.3.1 Forebygging rettet mot lokalmiljøet og tverrfaglige samarbeidsaktører

Denne målgruppen dekker enkeltpersoner, grupper og arenaer som gjennom daglig kontakt og uformell kontroll kan sikre at barn og unge skal ha en trygg hverdag på internett. Gjennom kampanjer og informasjonsdeling på sosiale medier vil kunnskapsnivået og bevisstheten rundt temaet øke (Kripos, 2019, s. 68) Nettpatruljen kan gjennom analyse og kunnskapsbasert politiarbeid legge ut informasjon, tips og råd til denne gruppen. En kan gjøre eksempelvis foreldre mer oppmerksom på tiltak som kan forebygge at barnet blir utsatt for nettovergrep, samt gjøre de trygge på hvordan de skal håndtere en slik situasjon.

Ett tett samarbeid med media og offentlige talspersoner, for å sikre en større bevisstgjøring rundt temaet, vil muligens sende ut et sterkt signal til overgriperne. Dermed kan det påvirke den følte oppdagelsesrisikoen og derigjennom redusere misbruket (Kripos, 2019, s. 68).

En problemstilling med denne type forebygging er å gjøre informasjonen lett forståelig og tilgjengelig for målgruppen. Ikke minst klare å nå ut til foreldre som av ulike grunner ikke oppholder seg mye på sosiale medier, slik som marginaliserte grupper eller en såkalt digitalisert underklasse. En undersøkelse fra Bufdir (barn-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2015) presiserer at det er en sammenheng mellom foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn og hvilke kjennskap de har til barnas bruk av sosiale medier. Ut ifra denne statistikken tyder det på at politiet har en utfordring med å målstyre forebyggingen mot de gruppene som av ulike årsaker har mindre kontroll over barnas internettaktivitet.

En viktig samarbeidspartner er leverandørene av de ulike sosiale mediene. Tjenesteleverandørene opplever selv en økning av nettovergrep og uønsket seksuell atferd, noe som har ført til at de selv har satt inn tiltak som overvåking og scanning etter uønsket materiale på egne plattformer (Aanerød & Mossige, 2018, s. 7). Nettleverandørene kan også oppfordres av politiet til å ha bannere hvor man redegjør for farene ved å ta tjenesten i bruk, og bevisstgjøre brukeren om hvor man kan henvende seg dersom overgrep har blitt begått eller forsøkes gjennomført.

Tjenesteleverandørenes samarbeidsvilje kan påvirke saksbehandlingstiden til politiet og det oppstår her problemstillinger rundt personvern hensyn. På den ene siden skal ikke

tjenestetilbydere ukritisk dele opplysninger om sine kunder, men på den andre siden bør ikke personvern hensyn medføre at overgripere får fritt spillerom. Et stort problem med tanken på tjenesteleverandørene er for øvrig i etterforskningsøyemed problematikken rundt lagring av abonnentinformasjon for IP- adresser⁷. Av oppgavens begrensede størrelse velger jeg å ikke gå nærmere inn på dette.

3.3.2 Det utsatte barnet og forebygging direkte mot barn

Sosiale plattformer på internett slik som TikTok, Snapchat, Discord, Messenger, Instagram og en rekke andre tjenester blir flittig brukt av barn og unge (Medietilsynet, 2016). Gjennom disse tjenestene utforskes det blant annet vennskap, kjærlighet og seksualitet. Barn mellom 9 til 17 år bruker i gjennomsnitt 3,8 timer hver dag på internett (EU kids online og institutt for medier og kommunikasjon, 2019, s. 19). Internasjonalt vises det at den samme aldersgruppen har i snitt tilgang på 2,5 enheter, slik som telefon, nettbrett/pc og smart-tv, med internettilgang (EU kids online og institutt for medier og kommunikasjon, 2019, s. 17). Disse tallene viser hvor integrert sosiale medier er i unge gutter og jenters hverdag. Forskning viser at nettovergripere utnytter barnets sårbare posisjon og misbruker ofte barn som allerede har risikofaktorer (Aanerød & Mossige, 2018, s.18- 19). Sårbarhetsfaktorer som ofte går igjen hos fornærmede er dårlig selvbilde, usikkerhet og mangel på vennskap og trygghetsbånd (Aanerød & Mossige, 2018, 81- 82).

Ved å ha en nettpatrulje som tydelig identifiserer seg som politi kan avstanden til barn og unge reduseres og dermed påvirke tilbøyeligheten til å oppsøke politiet i ubehagelige situasjoner (Ødegaard, 2020). Barnet kan i prinsippet sitte hjemme i sin egen stue, men allikevel få råd og veiledning, både for å unngå farlige situasjoner, men også for å komme seg ut av en vanskelig situasjon. Målet må være å skape en kommunikasjonsplattform hvor barn og unge skal føle det er enkelt å ta kontakt, være trygt og ikke minst tillitsskapende

⁷ Datatilsynet har med hjemmel i personopplysningsloven, jf GDPR artikkel 5 nr 1, bokstav e, pålagt tjenesteleverandørene å slette informasjonen etter 21 dager. Dette vanskeliggjør politiets mulighet til å identifisere personer som begår nettrelaterte overgrep, særlig om det går litt tid fra gjerningsøyeblikket til fornærmede eller pårørende leverer inn en anmeldelse (Kripos, 2019, s. 72). Dette er dog primært et lovgiverproblem, som verken politiet eller leverandørene kan løse.

(Ødegaard, 2020). En utfordring kan i denne sammenheng være å opprettholde en viss terskel for å kontakte politiet, da et slikt lavterskeltilbud ikke skal belemres for mye med useriøse henvendelser. Det kan oppstå et etisk dilemma for hvordan en skal skille reelle henvendelser fra useriøse forespørsler, og dermed avgjøre alvorligheten og ressursbruken som skal iverksettes i hver enkelt henvendelse.

Kunnskap gir trygghet. Ved å publisere korte snapstory⁸ eller innlegg på Instagram kan barn og unge enkelt bli informert om hvordan seksuelle lovbrudd over nettet foregår og ikke minst hva en skal være bevisst på. Hvor kan man oppsøke hjelp og fremgangsmåten for å anmelde forholdet. Kripos kampanje ”er det delbart?” er et godt eksempel på slikt forbyggende tiltak (Politiet, 2018) som gjør ungdommen oppmerksomme på bildespredning og ulovlige handlinger på internett.

En sterk skam- og skyldfølelse er følelser barn kan sitte med i etterkant av et nettovergrep (Kripos, 2019, s. 53- 57). Disse negative følelsene kan ha stor innvirkning på fornærmedes anmeldelsestilbøyelighet⁹ og kan skape utfordringer for oppdagelsen av denne kriminaliteten. Det viser seg at mange av de fornærmede selv tar på seg ansvaret for det de har blitt utsatt for av overgriperen (HR- 2017- 1282-A, avsnitt 21). Når det gjelder utpressing og bildedeling, kan materialet oppfattes som at de frivillig deltok i handlingene, noe som utfordrer følelsen av å være et offer. Det at barnet enten selv tar kontakt med overgriper, eller aktiv svarer på meldinger fra personen, kan være med på å forsterke denne skyldfølelsen. En evaluering av flere avhør på barnehuset viser at en kan redusere denne skamfølelsen hvis en får informert offeret om at det er flere som har opplevd det samme (Kripos, 2019, s. 53- 57). På den andre siden, og som er en meget interessant observasjon som hjelpeapparatet må kjenne til, er at i noen tilfeller viser det seg at den utsatte opplever en ekstra sorgprosess i det de innser at han eller hun ikke var så spesielle som overgriperen fikk dem til å føle seg. Dette sier noe om hvor sterke bånd og relasjoner overgriperen klarer å skape til sitt offer (Kripos, 2019, s. 53- 57).

⁸ Snapstory er uformelle bilder og/eller videosnutter som blir publisert av brukeren og dermed tilgjengelig for venner å se i løpet av 24 timer. En kan på denne måten gi ut rask informasjon og dele sine tanker og erfaringer.

⁹ Anmeldelsestilbøyeligheten vil si hvilke forhold som påvirker at en person går til politiet (Lomell, 2017, s. 34- 35). Faktorer som grovhet, egennytte av anmeldelsen, relasjon til gjerningspersonen og tabu er eksempler som påvirker.

Som ved all annen utvikling gjelder det å holde seg oppdatert og vite når, hvordan og hva som skal publiseres for raskest mulig å nå ut til flest barn og ungdom. Dette er en utfordring og krever kontinuerlig analyse og evaluering av treffrespons på innlegg som blir lagt ut. Valg av hvilket kjønn som skal være målgruppen er vel så viktig som valg av plattform, innhold og budskap (Paulsen, 2019, s. 23- 27). En undersøkelse fra Bufdir fra 2014 til 2015 viser at jenter er de som bruker mest tid på å sosialisere seg på internett, uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn (Barne,- ungdoms- og familiedirektoratet, 2015). Dette vil selvsagt påvirke hvilket kjønn politiet sannsynligvis når enklest ut til. I samme undersøkelse viser det seg at foreldrene til jenter har mye større kontroll på barnets aktivitet. Det er derfor sannsynligvis et behov for å bedre kartlegge gutters ”frihet” på internett og hvilke aktiviteter de foretar seg på sosiale medier, for å målrette tiltakene bedre mot guttene.

3.3.3 Forebygging direkte mot lovbryster

3.3.3.1 Mot overgriperen

Hvis man når potensielle overgripere før overgrepet har skjedd kan man redusere problemet. Dette er dog ikke enkelt.

NOVA rapporten presiserer at fra sitt tallmateriale og undersøkelser viser det seg at de som bruker nett som overgrepsarena i de fleste tilfeller er menn med intet eller lite på rullebladet fra før (Aanerød & Mossige, 2018, s.14, side 34-35 og side 78). Tall fra politiregisteret og samarbeid med Interpol tyder også på at menn er overrepresentert (Kripos, 2019, s. 35). Det skal ikke utelukkes at det også her finnes mørketall med hensyn til kvinner som ikke samsvarer med den registrerte og faktiske kriminaliteten. Det kan stilles spørsmål ved om det er noen sammenheng mellom personer som begår seksuelle overgrep over internett og de som begår fysiske overgrep mot barn? Fører det ene med seg det andre? Eller kan det være at den seksuelle stimuleringen over internett kan avverge fysiske seksuelle overgrep? (Oslo politidistrikt, trendrapporten 2018- 2021, s. 39- 40). Jeg reiser bare problemstillingene her og går ikke nærmere inn på disse vanskelige temaene. Tidligere har Kripos fokusert på oppfølging av personer som har begått seksuallovbrudd i ung alder. Dette er ressurskrevende arbeid, men som allikevel kan være et god forebyggende tiltak mot utviklingen av nettovergrep (Kripos, 2017, s. 35).

For å kunne forebygge mot denne gruppen kreves det mer kunnskap om menns bruk av internett og seksualitet. Forskning viser også til at gutter er de som føler størst glede og spenning ved seksuelle bilder på nettet (EU kids online og institutt for medier og kommunikasjon, 2019, s. 9). Dette faktum medfører jo ikke at de nødvendigvis blir overgripere av denne grunn. Men kjønnsfordelingen vil ha betydning for vurderingen av hvilke forebyggende tiltak som bør settes inn for en mest mulig målrettet og effektiv innsats (Lie, 2014, 75- 92).

Det viser seg å være flere betydningsfulle faktorer som påvirker og stimulerer en person til å gjennomføre nettovergrep mot barn. Lav oppdagelsesrisiko er en viktig faktor (Aanerød & Mossige, 2018, s. 16). Lovbryteren sitter normalt sett hjemme i trygge omgivelser og bruker ofte fiktive profiler for å skjule sin virkelige identitet. Internetts fravær av non-verbal kommunikasjon og uformelle sanksjoner fra mottaker kan også påvirke terskelen for at slik atferd blir enklere å gjennomføre (Sunde, 2019, s.185- 186). En trendrapport utarbeidet av Oslo politidistrikt frykter at barn og unges tidlige tilgang til voldsdominert pornografi, og en økende seksualisering over sosiale medier, kan være med på å stimulere til en voldelig og tvangspregget seksualitet (Oslo politidistrikt, Trendrapporten 2018-2021, s. 63). Dermed kan det være utfordrende for samfunnet og politiet å gjøre unge lovbyggere mottagelige for påvirkning og atferdsendring på deres syn på hva som er lovlige handlinger på nett og i det virkelige liv (Oslo politidistrikt, Trendrapporten 2018-2021, s. 64).

3.3.3.2 Hvordan unngå en normaliseringskultur mellom nettovergripere

Gjennom politietterforskning av nettovergrep har en oppdaget at det er en kultur på internett hvor voksne mennesker bygger relasjoner og kontakter basert på deres interesse for nettovergrep mot barn (Aanerød & Mossige, 2018, s. 79). Gjennom felles kommunikasjonsplattformer, ofte over det mørke nettet også kalt Dark Web¹⁰ hvor innhold og tilgangen er kryptert, deles det ikke bare bildemateriale men også historier og fantasier basert på seksuell kontakt med barn. I straffesaksøyemed er disse historiene om straffbare forhold vanskelig for retten å avgjøre om er fantasier eller faktiske overgrep mot barn. Gjennom disse møteplattformene kan det skapes en aksept for slike fantasier

¹⁰ Dark Web er den dypeste delen av internett, hvor mye av kriminaliteten skjer. Enhver har tilgang til denne delen av internett så lenge en tar i bruk anonymiseringsverktøy som Tor Browser. Aktiviteten er umulig å spore og overvåking er så og si ikke gjennomførbart (Knapskog, 2018).

og en vrangforestilling av barn som et seksualobjekt (Aanerød & Mossige, 2018, s. 79.) Det er i denne sammenheng politiet er bekymret for en normalisering av seksuelle overgrep på nett. Dette kan være med på å danne en lavere terskel for kontaktovergrep, det vil si fysiske overgrep som skjer ansikt til ansikt (Aanerød & Mossige, 2018, s. 80).

Ved tilstedeværelse og infiltrasjon av politiet i slike grupper med ukulturer kan en både få straffeforfulgt deltakerne, men også kunne henvise til et hjelpeapparat for pedofile. At politiet også med en synlig profil viser sin tilstedeværelse her, med advarsler om å gå inn på konkrete nettstedet, vil forhåpentligvis redusere overgriperens følelse av lav oppdagelsesrisiko hvor situasjonell forebygging¹¹ står i fokus. En utfordring ved skjult tilstedeværelse på disse plattformene vil naturligvis være å få innpass og tilgang til gruppen. Det vil derfor settes strenge krav til tjenestepersonens kunnskap om infiltrasjon og provokasjon, så vel som etiske retningslinjer. Jeg kan her vise til VGs omtale i 2017 av det australske politiets overtagelse av verdens største nettforum for seksuelle overgrep mot barn, hvor politiet til dels drev nettstedet videre for å ta flest mulige overgripere. Det er ikke alltid den gode hensikt helliger midlet, uten at jeg tar stilling til denne konkrete saken (Høydal, Stangvik & Hansen, 2017).

3.4 Er nettovergrep tabubelagt og er dette tabuet til hinder for at offer og gjerningsperson oppsøker hjelp?

Kan det være at et forebyggende tiltak ville være å gjøre nettovergrep mindre tabubelagt? Som nevnt tidligere i oppgaven har ofrene for nettovergrep ofte en stor skam- og skyldfølelse (Kripos, 2019, s. 53- 57 og HR-2017-1282-A). Dette påvirker anmeldelsestilbøyeligheten, og som igjen påvirker politiets mulighet til å straffeforfølge og reduserer oppdagelsesrisikoen (Sunde, 2019, s. 190). Flere anmeldelser øker oppdagelsesrisikoen og kan føre til flere domfellelser. Dette medfører igjen til medieomtale, som gjør barn og unge oppmerksomme på farene og potensielle overgripere blir klar over regelverket og at de faktisk risikerer straff.

Mer oppmerksomhet rundt temaet vil også kunne føre til en forbedring av hjelpeapparatet. Per dags dato er det få instanser som har god nok kunnskap om behandling av et seksuelt

¹¹ Situasjonell forebygging fokuserer på konkrete kriminalitetsproblemer og dermed prøver å endre de fysiske omgivelsene slik at den kriminelle handlingen blir vanskeligere å gjennomføre (Lie, 2015, s. 244- 245).

tenningsmønster på barn og det kreves mer spesialkompetanse (Aanerød & Mossige, 2018, s. 88).

Er det mulig at samfunnet har satt et hatstempel på problemet og laget en barriere mot det å forstå problematikken og årsakssammenhengen? Disse holdningene kan være med på å forsterke lovbyrers følelse av utenforskap og bygge en grobunn for å begå kriminalitet. Vi har tatt avstand fra problemet ved kun å si at dette er helt galt og må straffes, og dermed unngått en åpen diskusjon rundt temaet som forhåpentligvis kunne virket forebyggende.

3.5 Internasjonale forebyggende tiltak via internett- en politistyrke på nett

Et teknisk forebyggende prosjekt i regi av Europol og European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats er det såkalte "Police2Peer" fildelingsprosjektet. Her spres filer som indikerer at filene inneholder overgrepsmateriale og derfor blir interessante for potensielle overgripere, men som faktisk inneholder tekst eller video av politiet som informerer mottaker om alvorligheten av lovbruddet, samt også henviser til steder hvor man kan oppsøke hjelp. Det at en politibetjent dukker opp på PC-skjermen gir mottaker en økt følelse av oppdagelsesrisiko og kan virke avskrekkende for å gjennomføre ny kriminalitet (Europol, 2017). Dette er en forebyggende strategi med formål om å redusere rekrutteringen av personer eller risikogrupper som befinner seg i en farlig sone for å begå flere eller mer alvorlige lovbrudd på internett (Bjørge, 2015, s. 29- 31). Dette prosjektet er norsk politi også en del av.

"The Sweetie Project" startet med fire personer som over tid utga seg for å være en 9-årig filippinsk jente. Innsatsen fra den frivillige nederlandske humanitære organisasjonen, resulterte i minst 78 domfellelser i en rekke land (Sunde, 2019, s. 178- 179). "Sweetie 2.0" er en chatbot, altså et dataprogram som selv styrer en naturlig samtale automatisk, uten menneskelig innblanding. Denne metoden kan derfor tenkes å blant annet brukes til å infiltrere lukkede overgrepssfora og fungere som en politistyrke på internett (Sunde, 2019, s. 181- 187). Bruken av "Sweetie" kan derfor gripe inn forebyggende, men også til innledende etterforskning.

Det er helt nødvendig å ha et godt utarbeidet regelverk som styrer fremgangsmåten i arbeidet og ha en avklaring på hva formålet med tilstedeværelsen på pratekanalene er. Dette på grunn av at det forebyggende arbeidet reguleres av politiloven, mens etterforskningen ledes av

påtalemyndigheten (Sunde, 2019, s. 180-191). For ikke å stride mot personopplysningsloven (GDPR), grunnloven §102- privatlivets fred og EMK artikkel 8 må det vurderes hvorvidt informasjon som fremkommer i chatteloger skal lagres eller ikke (grunnloven, 1814, §102, og EMK, 1999, art. 8). Fra et forebyggende perspektiv skal det ikke være nødvendig å lagre disse samtalene, men fra et etterforskningsperspektiv er det både nødvendig å lagre informasjonen for å identifisere gjerningspersonen, kartlegge om det er objektive holdepunkt for å starte en etterforskning og for å ta de såkalte ”gjengangerne”. Altså må formålet med tilstedeværelsen være avklart for å ivareta proporsjonalitetsprinsippet (Sunde, 2019, s. 186-191). Jeg vil presisere at et slikt prosjekt reiser også viktige spørsmål knyttet opp mot provokasjon, da det kan hevdes at man faktisk legger opp til et straffbart forhold.

4. Avslutning

En må ikke glemme at teknologien i det store og hele har ført med seg mye positivt og en forenkling av hverdagen på en helt ny måte. Samtidig har teknologien dessverre også medført en kraftig økning av barn som offer for seksuelt misbruk via internett (Sunde, 2019, s. 178). Barn bruker mye tid alene på sosiale medier, noe som også gjør dem lett tilgjengelige for overgriperne.

I denne oppgaven har jeg prøvd å belyse hvilke farer og utfordringer barn kan møte ved å ta i bruk sosiale plattformer på internett. Jeg har vist til hvilke tiltak politiet gjennom en såkalt nattpatrulje kan følge opp og veilede foreldre og andre nære omsorgspersoner. Datakriminalitet er særegent på den måte at omfanget av offer for de kriminelle handlingene kan bli ekstremt mange og være til dels usynlig (Sunde, 2016, s. 13- 46). Dette reiser spørsmål rundt hvordan politiet på best mulig måte skal bruke sine tilgjengelige ressurser.

I oppgaven har jeg besvart problemstillingen min og blant annet redegjort for at politiets tilstedeværelse på internett kan ha stor forebyggende virkning på både offer, overgriper og lokalsamfunnet. Dette fordi politiets tilstedeværelse på den digitale verden ikke bare vil påvirke den følte oppdagelsesrisikoen, men også den faktiske risiko til å bli oppdaget ved forsøk eller gjennomføring av nettovergrep mot barn. Politiets tilstedeværelse på lukkede forum og grupper vil forhåpentligvis også sette et hinder for videre dyrking av en normaliseringskultur mellom overgripere på nett. En må heller ikke glemme at en får mulighet til å identifisere ofre og overgripere som kan henvises til frivillige hjelpeinstanser.

Jeg har vist til internasjonale eksempler som ”Police2peer” og ”Sweetie project” som utfordrer overgripers manglende oppdagelsesrisiko ved kriminelle handlinger på internett.

Jeg har tatt for meg hvilke muligheter en har til å iverksette en nettpatrulje, men også drøftet utfordringene som henger sammen med dette. Ved å skape nettpatruljer av samme omfang og tilgjengelighet som den tradisjonelle patruljen, kan etaten få et kapasitetsproblem (Sunde, 2019, s. 204). På den ene siden skal det være en åpen og uniformert nettpatrulje, mens på den andre siden skal en ha skjulte patruljer som skal jobbe for å aktivt oppdage straffbare forhold (Datakrimstrategien, Politidirektoratet, 2015, s. 77). Disse arbeidsoppgavene setter krav til retningslinjer og velutviklet metodikk slik at en aldri kommer i en gråsoner for rett og galt politiarbeid.

De forebyggende tiltakene som blir iverksatt på dette området vil ha stor samfunnsmessig betydning. Oppgaven har belyst et problem som det ikke bare er politiets ansvar å håndtere, men er en felles samfunnsoppgave for å gjøre barn og unge trygge i den teknologiske hverdagen vi lever i.

5.1 Pensumrelaterte referanser

Litteratur

- Asbjørn Johannessen, Per A. Tufte og Line Christoffersen. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. Utg). Oslo: abstrakt forlag.
- Bjerknes, O. T. & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning: Prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Gundhus, H. I. (2014). Forebyggende politiarbeid: i spennet mellom kriminalitetskontroll og trygghet. Gundhus, H. I., Larsson, P., & Granér, R. (Red.), *Innføring i politivitenskap*. (1. Utg. S.178- 204). Oslo: Cappelen Damm.
- Holmberg, L. (2014). Hva gjør politiet? P. Larsson, H. Gudhus & R. Granér (Red.). (2014). *Innføring i politivitenskap* (1. Utgave,). (S. 153- 177). Oslo: Cappelen Damm.
- Lie E. M (2015). *I forkant: kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (2.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lomell, H. M. (2017). Kriminalstatistikk. I H. M. Lomell & M. Skilbrei (Red.), *Kriminologi*. (s. 29- 54). Oslo: Universitetsforlaget.
- Myhrer, T. (2014). Politiretten- samfunnsbeskyttelse og rettssikkerhet. P. Larsson, H. Gudhus & R. Granér (Red.). (2014). *Innføring i politivitenskap* (1. Utgave,). (S. 79- 109). Oslo: Cappelen Damm.
- Sunde, I. M. (2016). *Datakriminalitet: En fremstilling av strafferettslige regler om datakriminalitet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thurèn, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere*. (utg. 2). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Lover

Grunnloven. (1814). Kongeriket Noregs grunnlov (LOV- 1814- 05-17). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn?q=grunnloven>

Menneskerettsloven. (1999). Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/emkn/ARTIKKEL_8

Politiinstruksen. (1990). Almennelig tjenesteinstruks for politiet (FOR- 1990-06-22-3963). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/#document/INS/forskrift/1990-06-223963?searchResultContext=1187&rowNumber=3&totalHits=3089>

Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/2005-05-20-28?searchResultContext=1186&rowNumber=1&totalHits=142365>

5. 2 Selvvalgt litteratur

Litteratur

Bjørge, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet* (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. (3 sider)

Paulsen, J. E. (2019). Holdninger til høyteknologien. I I. M. Sunde & N. Sunde (Red.), *Det digitale er et hurtigtog!: Vitenskapelige perspektiver på politiarbeid, digitalisering og teknologi* (S. 23- 49). Bergen: Fagforlaget. (26 sider)

Sunde, I. M. (2019). Sweetie, et politibarn eller en politistyrke på internett? I I. M. Sunde & N. Sunde (Red.), *Det digitale er et hurtigtog!: Vitenskapelige perspektiver på politiarbeid, digitalisering og teknologi* (s. 177- 205). Bergen: Fagforlaget. (28 sider)

Nettkilder

Aanerød, L. M.T & Mossige, S. (2018). *Nettovergrep mot barn i Norge 2015-2017. Rapport basert på erfaringer fra Kripas, politiet, tjenesteleverandører og internasjonal forskning*

(NOVA rapport 10/18). Hentet fra

<https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004768> (91 sider)

Barn-, ungdoms- og familiedirektoratet. (Publisert 23.04.2015. Oppdatert 11.12.2019). Barn og unges mediebruk. Hentet fra

https://bufdir.no/statistikk_og_analyse/oppvekst/fritid/barn_og_unges_mediebruk (10 sider)

Europol. (3. Mars 2017). Police2peer, targeting file sharing of child sexual abuse material.

Hentet fra <https://www.europol.europa.eu/partners-agreements/police2peer>

Høydal, H.F, Stangvik, E. O, & Hansen, N. R. (2017, 7 oktober). VG har avslørt verdens største overgrepforum. Det ble drevet av politiet. *VG*. Hentet fra

<https://www.vg.no/spesial/2017/undercover-darkweb/> (20 sider)

Justis- og beredskapsdepartementet. (2015). *Datakrimstrategien*. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/datakrimstrategien/id2411804/> (15 sider)

Knapskog, S. (Publisert 13.03.2018 , sist oppdatert 6.11.2019). Det mørke nettet. Hentet fra

https://snl.no/Det_mørke_netnet

Kripos, Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging (2017). *Voldtektssituasjonen i Norge i 2017*. Hentet fra <http://kriminalitetsforebygging.no/dokument/voldtektssituasjonen-i-norge-2017/>

(20 sider)

Medietilsynet. (2016). Barn og medier 2016 9-16- åringers bruk og opplevelser av medier. Henter fra https://medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2016_barnogmedier.pdf

(10 sider)

Oslo politidistrikt. (2018). *Trender i kriminalitet 2018- 2021. Digitale og globale utfordringer*. Hentet fra <http://kriminalitetsforebygging.no/dokument/trender-i-kriminalitet-2018-2021-digitale-og-globale-utfordringer/>

(12 sider)

Politiet. (Publisert 21.12.2018, sist oppdatert 27.01.2019). Hentet fra

<https://www.politiet.no/rad/trygg-nettbruk/delbart/>

(2 sider)

Politiet, Kripos. (2019) *Seksuell utnyttelse av barn og unge over internett* (mars 2019). Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/seksuelle-overgrep-mot-barn/seksuell-utnyttelse-av-barn-over-internett.pdf> (81 sider)

Politidirektoratet. (2017). *Politiet mot 2025- politiets virksomhetsstrategi* (2017/08). Hentet fra <https://www.politiet.no/om/strategier-og-planer/virksomhetsstrategi/> (5 side)

Riksadvokaten. (2018). *Kvalitetskrav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene mv. (kvalitetsrundskrivet)*. (Rundskriv 3/2018). Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2019/02/Kvalitetsrundskrivetrevidertfebruar19.pdf> (5 sider)

Riksadvokaten. (2020). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2020*. (Rundskriv nr. 1/2020). Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokatens-mal-og-prioriteringer-for-2020/> (5 sider)

Staksrud, Elisabeth & Ólafsson, Kjartan (2019). *Tilgang, bruk, risiko og muligheter. Norske barn på Internett. Resultater fra EU Kids Online-undersøkelsen i Norge 2018*. EU Kids Online og Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo. <https://www.hf.uio.no/imk/forskning/prosjekter/eu-kids-iv/rapporter/> (10 sider)

Lover og rettsavgjørelser

Norges Høyesterett, HR-2017-1282-A, (sak nr. 2017/391). Hentet fra: <https://www.domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2017/avgjorelser-juni-2017/sak-2017-391-anonymisert.pdf> (10 sider)

Personopplysningsloven. (2018). Lov om behandling av personopplysninger. (LOV- 2018-06-15-38). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>

Ekstern forelesning

Ødegaard, Kaare André. (2020, januar). *Nettpatruljen sør- vest politidistrikt*. Innlegg presentert ved Politihøgskolen i Stavern.